

Austatud lugeja!

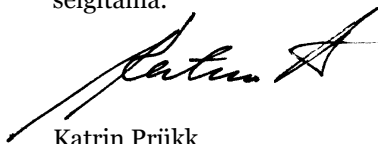
Käesolev Juridica number ei ole tavapärane. Ehkki tegu pole erinumbriga, toome siinkohal lugejani neli artiklit Euroopa stabiilsusmehhanismi aluslepingu teemal. Kõrgetasemelisele riigiõigusliku analüüsi kõrval on need artiklid ilmekaks näiteks selle kohta, kuidas ühele teemale on võimalik läheneda täpselt nii paljudel eri viisidel, nagu on lähenejaid. Nagu ütles ülikooli ajal üks menetluspraktikalt naasnud sõber: loed hagi läbi – nõue on igati põhjendatud; loed vastuväiteid – ilmselgelt on õigus kostja poolel. Nõutus, millest saab alguse analüüs.

Siinse numbri artiklid on kirjutatud pärast Riigikohtu 8. mai 2012. a istungit ja enne, kui Riigikohus on oma seisukohta ESM põhiseaduslikkuse küsimuses avaldanud. 8. mail toimunu läheb ajalukku, sest esimest korda tehti Riigikohtu istungist veebiülekanne. Käesolev Juridica number läheb samuti ajalukku, sest varasemalt oleme hoidunud pooleliolevate kohtuasjade pinnalt artiklite avaldamisest. Tegime käesoleval juhul erandi, sest ESM kohtuasja näol on tegu riigiõigusliku vaidlusega ja õigusteoreetiliseks analüüsiks saavad muuhulgas sõna mõlemad menetlusosalised. Tasakaalu oleme püüdnud säilitada ka seeläbi, et asjatundja arvamuse pinnalt kirjutatud artiklitest üks toetab ühe ja teine teise poole positsiooni. Seda tasakaalu ei kavatse rikkuda ka siinne veerg.

Riigikohus on teatanud, et avaldab oma otsuse 12. juulil 2012. Ühelt poolt on Riigikohtu ees seisev ülesanne lihtne ja teiselt poolt äärmiselt keeruline. Lihtne on see seeläbi, et Riigikohus peab analüüsima vaid küsimuse juriidilist aspekti: eelkõige seda, kas ESM aluslepingu artikli 4 lõige 4 on kooskõlas meie põhiseadusega või ei ole seda. Teiselt poolt on ka kõigest küsimuse juriidiline analüüs kõike muud kui lihtne. Seda näitavad ka käesoleva numbri artiklid.

Näib, et mõnel juhul võib aga just lihtsast saada keeruline. Esimese astme kohtunikud on kurtnud, et suure meediatähelepanuga asjades langeb kohtunik tugeva surve alla teha avaliku arvamusega ühtiv kohtulahend. Inimlikult vägagi mõistetav mure. Kui kõrvale jätta mõned üksikud erandid, siis enamik meist armastab ikka ujuda päri voolu – vähema energiakulu kõrval ei pea sel juhul ka suurt vaeva nägema oma tegevuse põhjendamise. Professionaalsest vaatevinklist lähtudes ei tohiks avalikku arvamust siiski üle tähtsustada. On ju avalikkuse ja kohtu otsustuse alus täiesti erinev. Kui kohtunik peab otsuse langevama seadusest lähtudes ja ta on tõendite hindamisel vaba, siis avalikkus on täiesti vaba – ta langetab otsuse enamasti meediast kuulu/loetu alusel ja kellegi väljaütlemine on kogu tõend, mida ta vajab. Kohtunik aga on käsist ja jalust seotud seadusega. Ta on seaduse tööriist ja mitte vastupidi. Mõjuta mind ja sa mõjutad minu otsust, peaks olema kohtule täiesti võõras lähenemine. Ainus, millega peaks saama kohtuotsuse sisu mõjutada, on seadus: aidata kohtul leida see õige norm, seda õigesti sisustada ja õigesti kohaldada. Me ei ole seda abi pakkudes enamasti erapooletud? Õige, see privileeg on kohtul. Erapoolikus aga ei tähenda, et meie jutus ei võiks olla iva.

Seadus mitte ainult ei piira kohtunikku, vaid on ka kilbiks, mille abil end populistlike rünnakute vastu kaitsta. Põhjendada oma otsust asjas kogutud tõenditega ja seadusega ei ole mitte nõrkuse tunnus, ka mitte jääk professionaalsus, vaid ainuvõimalikkus. Seda on väljaspool kitsast juuramaailma raske mõista? Kui nii, siis on õigus Jüri Adamsil, kes on rõhutanud, et õiguselukutsed peaksid oma töö põhimõtteid avalikkusele rohkem selgitama.

Katrin Prükk